

Projektet "Tidiga insatser för barn i behov av stöd - analys av förhållanden i Europa"

Under 2003-2005 genomförde European Agency for Development in Special Needs Education ett projekt som analyserade förhållanden för tidigt stöd i Europa.

Tidiga insatser för barn i behov av stöd är ett aktuellt tema på både beslutsfattande nivå och för yrkesverksamma inom området. Det handlar om små barns och deras föräldrars rätt att få det stöd de behöver.

Sakkunniga inom området tidigt stöd, beslutsfattare, personal inom sjukvård, utbildning, socialtjänst, forskare och familjer från 19 europeiska länder var involverade i projektet.

Analysen hade fyra faser. Först samlades information in från de deltagande länderna och ordnades enligt en modell som utformats för att jämföra det befintliga stödet i

länderna. Man gjorde också utbyten mellan yrkesverksamma med fokus på ett antal överenskomna frågeställningar. Möten anordnades i München i Tyskland, Coimbra i Portugal samt i Västerås. På dessa tre platser kunde man närmare studera och analysera hur den utvecklingsekologiska modellen för tidigt stöd genomförs på olika sätt.

Diskussioner om den aktuella situationen för tidigt stöd resulterade i framtagandet av ett dokument som beskriver de huvudsakliga resultaten av projektet. Slutligen hölls ett avslutande seminarium där öppna diskussioner mellan föräldrar, personal, beslutsfattare och forskare om expertgruppens resultat fungerade som en validering av projektet.

Projektet resulterade i ett förslag till en europeisk definition av tidigt stöd:

Tidiga insatser är en sammansättning av olika former av insatser för små barn och deras familjer, som ges efter deras önskan, vid en viss tid i barnets liv. Det täcker alla slags insatser som ges när ett barn är i behov av sådana, för att garantera och stärka barnets personliga utveckling, stärka familjens egna förmågor och främja den sociala inkluderingen av familjen och barnet. Detta stöd ska erbjudas i barnets naturliga miljö, företrädesvis på lokal nivå, med ett förhållningssätt som är familjeorienterat och flerdimensionellt.

En rapport sammanställdes: "Tidiga insatser för barn i behov av stöd - analys av förhållanden i Europa - Sammanfattande rapport och rekommendationer". Den beskriver hur idéer och teorier har utvecklats

forts.... ▶

CONTENTS

PROJEKTET.....	1/2
VÅR DIREKTÖR HAR ORDET.....	2
FÖRÄLDRARS TILLFREDSSTÄLLELSE MED TIDIGT STÖD I LITAUEN.....	3
FÖRÄNDRAD LAGSTIFTNING, RIKTLINJER OCH LÄROPLANER, MEN HUR ÄR DET I PRAKTIKEN?.....	4
TIDIGT STÖD I SPANIEN: EN SYSTEMATISERING EFTERLYSES.....	5
'NÄTVERK' SOM EN MODELL FÖR SPRÅKUTVECKLING I NORGE.....	6
FORTBILDNING FÖR PERSONAL INOM TIDIGT STÖD I NEDERLÄNDERNA.....	7
INITIATIV FÖR NYA RIKTLINJER I DANMARK SKA GE SMÅ BARN EN GOD UTBILDNING.....	8
BEGREPP FÖR TIDIGT STÖD INOM FÖRSKOLOR I FRANKRIKE.....	9
SPRÅKSTÖD I FÖRSKOLOR I SCHLESWIG-HOLSTEIN, TYSKLAND.....	9
EUROPARÅDET UNDERSTRYKER BETYDELSEN AV TIDIGT STÖD FÖR BARN MED AUTISM.....	10
RAPPORT FRÅN AKTUELLA KONFERENSER OM TIDIGT STÖD.....	11
THE TRANSATLANTIC CONSORTIUM ON EARLY CHILDHOOD INTERVENTION.....	12

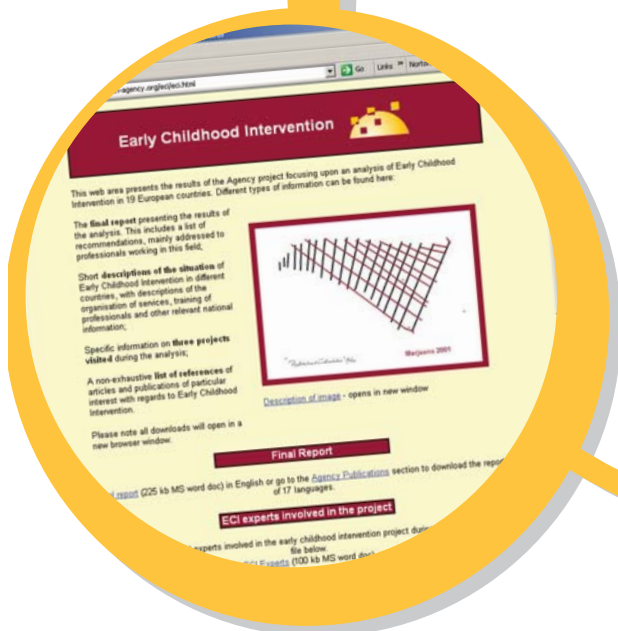

◀ forts....

till en ny uppfattning av begreppet tidiga insatser där både medicin, utbildning och samhällsvetenskapliga ämnen (särskilt psykologi) ingår som viktiga delar. Rapporten belyser skiftet från en typ av insats som huvudsakligen fokuserade på barnet till ett vidare förhållningssätt som innefattar barnet, familjen och omgivningen. Detta överensstämmer med utvecklingen från en medicinsk till en social modell.

I projektet identifierad's olika aspekter av den nya uppfattningen av tidigt stöd:

Tillgänglighet, möjlighet, kostnad och mångfald av tidigt stöd i Europa. En variation av tillgängliga insatser ska finnas att tillgå så tidigt som möjligt, vara kostnadsfria eller billiga för familjerna. Tjänsterna ska motsvara de behov som familjerna har och vara familjecentrerade och erbjudas när de behövs, helst på lokal nivå.

Sjukvård, socialtjänst och skola bör dela ansvaret för tidiga insatser.

Målgrupper, samarbete, utbildning och metoder är avgörande. Olika yrkesgrupper ansvarar för insatser för små barn och deras föräldrar. Dessa yrkesgrupper kan inte isolera sig utan måste samarbeta i tvärprofessionella team. När **insatser behövs** ska en **individuell handlingsplan**, som ibland kallas familjeplan eller **individuell familjestödsplan** (beroende på land) utvecklas genom samarbete mellan familjen och stödteamet. Planen ska fokusera på behov, styrkor, prioriteringar, mål samt de aktiviteter som ska genomföras och utvärderas.

Alla dessa aspekter ligger till grund för de rekommendationer som utarbetats, huvudsakligen riktade till yrkesverksamma inom området, som syftar till att förbättra och konsolidera de tidiga insatser som redan finns. Dessa presenteras i den sammanfattande rapporten som finns att ladda ner kostnadsfritt på <http://www.european-agency.org/site/info/publications/agency/ereports/15.html>

All information som samlades in under projektet finns samlad på <http://www.european-agency.org/eci/eci.html>

Man kan också få mer information från brussels.office@european-agency.org

Vår direktör har ordet

Kära läsare,

Välkommen till ett nytt nummer av EuroNews, som har ett särskilt fokus på tidigt stöd. Vad små barn upplever, känner och är med om från födseln och under de första månaderna och åren har en avgörande betydelse för resten av livet. Tidigt stöd syftar till att stödja och stärka barnen, deras familjer och personal under denna period av barnets liv. Vi vill särskilt uppmärksamma betydelsen av detta genom att ägna ett helt temanummer av Euronews åt tidigt stöd.

Under de senaste åren har European Agency for Development in Special Needs Education drivit ett stort projekt om tidigt stöd. Resultaten av detta projekt liksom det arbete som bedrivits inom området i våra medlemsländer kan vara av stor nytta för yrkesverksamma inom området och detta temanummer ger därför en presentation av resultaten.

Vi hoppas att informationen från the Agency och våra medlemsländer ska vara av intresse och komma till nytta i ditt arbete.

Cor Meijer
Direktör

Föräldrars tillfredsställelse med tidigt stöd i Litauen

Föräldrars tillfredsställelse har funnits vara en av de viktigaste indikationerna på ett kvalitativt tidigt stöd. Syftet med ett forskningsprojekt i Litauen 2004 var att utvärdera föräldrars uppfattningar om olika aspekter av det tidiga stöd som erbjöds.

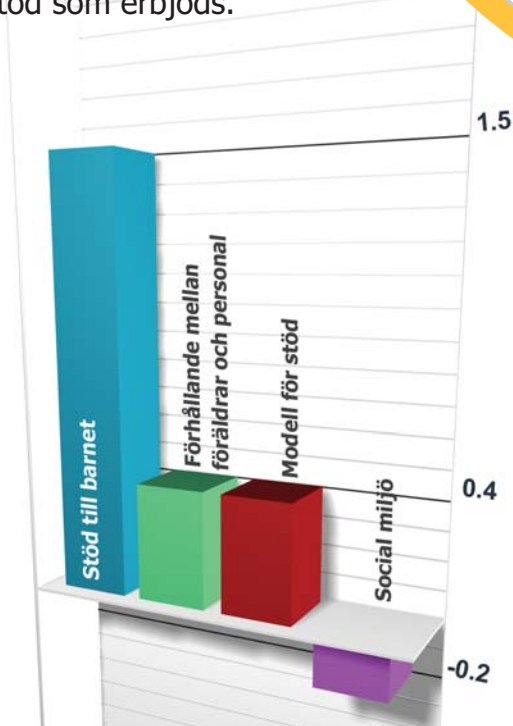
Tillfredsställelse är ett komplext begrepp och förstås och tolkas ofta på olika sätt av föräldrar och yrkesverksamma. Bland annat följande aspekter av tillfredsställelse analyserades därför i projektet: hur föräldrar utvärderade det sätt på vilket stödet gavs; det stöd som erbjöds föräldrar och barn; förhållandet mellan föräldrar och personal; tillgänglighet till tjänster och slutligen hur arbetet organiserades.

Man använde en skala som utarbetats på universitetet Siauliai i samarbete med Specialpedagogiska institutet på universitetet i Fribourg i Schweiz, The European Parental Satisfaction Scale about Early Intervention. Föräldrar till barn som fick tidigt stöd genom sju olika enheter för tidigt stöd i Litauen deltog i forskningsprojektet. Totalt 160 föräldrar deltog.

Resultaten av undersökningen visade att föräldrar som tog del av stöd tillsammans med sina barn, i stort sett gjorde en positiv utvärdering av kvaliteten i det stöd som erbjöds.

Den aspekt som föräldrarna var mest nöjda med var stödet till barnen (se bilden). Tillgängligheten till tidigt stöd och stödets organisation uppfattades också som tillfredsställande. Föräldrarna var dock till största del missnöjda med de faktorer som påverkar den sociala miljön, det sätt på vilket stödet gavs och förhållandet mellan personal och föräldrar.

Enligt de föräldrar som deltog i projektet var tidigt stöd mycket uppskattat. Ett viktigt budskap var dock att man uppfattade att personal fortfarande har rollen som 'experter' i processen för tidigt stöd och att stödet har en inriktning på terapi för barnet snarare än på att involvera familjen och stimulera den sociala kompetensen hos barnet och familjen.

För mer information, kontakta Stefanija Alisauskiene, ansvarig för Siauliai universitetets specialpedagogiska forskningscenter stefa@su.lt eller Regina Labiniene, styrelseledamot i European Agency for Development in Special Needs Education för Litauen regina.labiniene@snn.lt

Förändrad lagstiftning, riktlinjer och läroplaner, men hur är det i praktiken?

Nya utmaningar för särskilt stöd i barnomsorgen i Finland

I Finland kan alla barn, från 10 månader till 7 år, få barnomsorg. Den finska barnomsorgen kallas ECEC och innefattar både undervisning och omsorg (så kallat EduCare) och är den vanligaste omvårdnadsformen i Finland. De flesta barn i behov av särskilt stöd eller i riskzonen (85 %) tar del av denna.

Barnomsorgen ordnas under Social- och Hälsovårdsministeriet. Lagstiftningen för barnomsorgen, "Lagen om barnomsorg" (36/1973), kom till på 1970 talet då tänkandet var segregerande och medicinskt inriktat. Nya nationella riktlinjer (Government Resolution Concerning the National Policy Definition on Early Childhood Education and Care, 2002 och National Guidelines on ECEC Curriculum, 2003) var först med att ta upp principerna om inkludering och tidigt stöd. I början av 2006, arbetade regeringen med förändringar i lagstiftningen som kommer att påverka barnomsorgen. Man har planer för en ny organisation som kännetecknas av följande:

- principen om inkludering kräver att tidigt stöd ges inom ramen för de dagliga undervisningsaktiviteterna;
- det blir vanligare att involvera föräldrar och personalen inom barnomsorgen i kartläggningar av barnets behov.

Sådana förändringar av lagstiftningen är förstås viktiga, men vad händer i praktiken? Personal inom området har haft stora möjligheter att ta del av förberedelserna för den nya läroplanen genom möten och seminarier. I detta sammanhang har framkommit vilka förändringar man anser behövas i den praktiska

verksamheten. Dessa synpunkter har tagits till vara och man har uppfattningen att den nya läroplanen kan fungera i praktiken.

På kommunnivå har många förändringar gjorts i organisationen av tjänsterna: stöd ges tidigare och föräldrar är mer delaktiga i processen. Det finns en ny metod för fortbildning av personalen, "Tidigt stöd för barn", där man genom dialog, gemensam reflektion och arbetsgrupper försöker utveckla alternativa arbetsrutiner och nya attityder för att samarbeta med föräldrarna. Mer arbete behövs inom detta område, men de förändringar som redan skett är lovande.

För mer information om förändringar av tidigt stöd i Finland, kontakta Liisa Heinämäki, forskare på det nationella forsknings- och utvecklingscentret för välfärd och hälsa, STAKES liisa.heinamaki@stakes.fi eller besök webbplatserna, <http://varttua.stakes.fi/EN>, www.stm.fi/Resource.phx/eng/index.htm, www.oph.fi/english

Man kan också kontakta Pirjo Koivula pirjo.koivula@oph.fi, nationell samordnare för Finland.

Tidigt stöd i Spanien: en systematisering efterlyses

I Spanien infördes på 1970-talet program för tidigt stöd som byggde på nya idéer om barns utveckling och sociala integration. Innan dessa program kom till var barn med behov olika slags stöd inte inkluderade i den ordinarie undervisningen. I det perspektivet hade de nya programmen, trots sin experimentella karaktär, en ledande roll för att förändra attityder och möjligheter för barn med funktionshinder.

Stora framsteg har gjorts i Spanien under de tre senaste decennierna. Enheter för tidigt stöd finns över hela landet och har blivit ett viktigt stöd för barn i behov av särskilt stöd och deras familjer. Huvudinnehållet i det spanska 'White Paper on Early Intervention' har accepterats av myndigheterna som riktlinjer för program för tidigt stöd: partnerskap, stärkandet av familjer, decentralisering av kostnadsfritt stöd, interdisciplinärt samarbete och ett flerdimensionellt stöd.

Idag får nästan alla barn med kända funktionshinder eller utvecklingsförseningar del av tidigt stöd i Spanien, vilket gör det möjligt för dem att fortsätta sin skolgång i vanliga skolor.

Europeiska initiativ såsom Heliosprogrammet (1993-1996) och nyligen det projekt om tidigt stöd som drevs av European Agency for Development in Special Needs Education (2003-2005) har spelat och spelar en viktig roll i denna process. Heliosprogrammet skapade en bas för utbyte av information om pilotprojekt och projekt för tidigt stöd i de olika länderna. The Agency's projekt har gått vidare med att utveckla en databas där mångfalden av tidigt stöd i Europa beskrivs. Vidare lyftes några avgörande idéer och konkreta aspekter av tidigt stöd fram i projektet. De rekommendationer som gavs visar hur framtidens kvalitetsstandards för området kan komma att se ut.

Tidigt stöd i Spanien är på väg in i en ny fas. Nya riktlinjer kommer att utvecklas under ledning av

"Royal Board on Disability" med stöd av "the Spanish Federation of Professional Associations" (GAT) och "the Spanish Confederation of Disabled People" (CERMI). Fokus kommer att ligga på en systematisering av frågor som rör tidigt stöd såsom kriterier för vem som ska få del av stödet, finansiering, var stödet ska tillhandhållas och vilken personal som behövs.

För mer information om tidigt stöd i Spanien, kontakta Jaime Ponte, rehabiliteringsspecialist 981356754@telefonica.net eller Andrés Hernández Zalón, styrelseledamot i European Agency for Development in Special Needs Education andres.hernandez@mec.es

'Nätverk' som en modell för språkutveckling i Norge

Nätverk som en specialiserad modell för språkutveckling introducerades på Sørlandet kompetansesenter (SRC) i Norge, 1999. Modellen initierades och presenterades för familjer av professor Irene Johansson från Karlstad universitet, som är projektledare på resurscentret och som också har utvecklat Karlstadsmodellen som används över hela Skandinavien.

Modellen bygger på idéer om "empowerment" där omgivningen bidrar till att göra föräldrarna mer kompetenta i beslutsfattande och val av sitt barns undervisningsform och utbildning. Modellen är också påverkad av ekologiska systemteorier, enligt vilka studier av ett barns utveckling inte bara innefattar att observera barnet i sig utan också dess interaktion i en vidare miljö.

Sedan införandet av detta verktyg har resurscentret på Sørlandet utvecklat sitt arbete och använder nu modellen för tidigt stöd för barn med språksvårigheter eller grava inlärningssvårigheter.

Föräldrar är alltid involverade i sina barns liv och utveckling, men de är också sårbara. De behöver någon att dela glädjeämnen, svårigheter och ansvaret för sina barns utveckling med.

I nätverksgrupperna som Sørlandets resurscenter driver, arbetar personal, föräldrar och andra enskilda tillsammans för att stödja barnets tal- och språkutveckling. Ett barns språkutveckling främjas av samspel med olika personer med olika roller. Nätverkets uppgift är att skapa sådana möjligheter. Stöd ges dagligen inom ramen för barnets vanliga verksamheter. Alla deltagare i nätverket har samma strategier, men var och en ger barnet möjligheter att tillägna sig kunskaper och förmågor på olika sätt och på olika platser i det dagliga livet. Alla har uppgiften att vara en bra samtalspartner för barnet.

Nätverksaktiviteterna kan börja när föräldrar har bestämt vilka som är viktiga för barnet, det kan

vara lärare, far- och morföräldrar, föräldrars syskon, grannar, stödpersoner för fritidsaktiviteter, eller andra. Föräldrarna ber dessa personer att delta i nätverksgruppen. De träffas regelbundet och diskuterar och fattar beslut om vad de tycker är viktigt för barnet att lära sig. Tillsammans funderar de också över hur barnet ska lära sig detta och kommer överens om hur det kan föras in i vardagslivet. På så sätt är nätverken unika för alla barn.

För mer information om modellen, kontakta Arlene Temte, rådgivare på Sørlandets resurscenter i Kristiansand arlene.temte@statped.no eller Marit Hognestad marit.hognestad@utdanningsdirektoratet.no norsk nationell samordnare för European Agency for Development in Special Needs Education.

Fortbildning för personal inom tidigt stöd i Nederländerna

Personal från olika yrkesgrupper måste samarbeta för att familjer till barn i behov av särskilt stöd ska få den stöd de behöver. För detta bör professionell fortbildning tas i beaktande.

I Nederländerna bedrivs grundläggande utbildning för tidigt stöd på universitetet i Groningen www.rug.nl/gmw/index?lang=en. Där ges också fortbildning med olika fokus för personal inom olika yrkesgrupper som arbetar med tidigt stöd. Ett exempel på fortbildning är "Portage Group" programmet som bedrivs på ett antal specialdaghem och rehabiliteringscenter i Nederländerna. Utbildningen hålls av personal på institutionen för Orthopedagogik på universitetet i Groningen och av sakkunniga inom området.

"Portage Group" programmet genomförs i gruppsituationer och syftar till att stimulera barnets utveckling i en grupp med andra barn genom att erbjuda dem vissa specifika aktiviteter och lekar. Programmet utforskar möjligheterna att arbeta med funktionella och individuella

målsättningar inom ramen för barnets dagliga gruppaktiviteter, för att stötta barnet i behov av särskilt stöd, dess familj och personalen som arbetar med dem.

Huvudprincipen är att anknyta det enskilda barnets utvecklingsnivå till den dagliga miljön. Individuella undervisningsmål anger vilka riktlinjer man ska arbeta efter och särskild planering och samordning är nödvändiga för att nå dessa mål. "Portage Group" programmet genomförs på två nivåer, både i gruppen och med det enskilda barnet.

Utbildning i "Portage Group" programmet ges till grupper av lärare och sjukvårdspersonal och innefattar flera ämnen: teoretiska riktlinjer för metoden, konkreta verktyg för att formulera mätbara beteendemål som är möjliga att observera, instruktioner om hur man kan formulera små steg (task analysis), analyser av beteendeproblem genom "the Antecedent, Background and Consequences (ABC) analysis" och slutligen träning i att använda programmets material. Utbild-

ningen avslutas efter sex veckor, därefter blir deltagarna bedömda genom fallstudier på sina arbetsplatser.

En specialist som samtidigt utbildas till "Portage koordinator" handleder deltagarna på deras arbetsplatser. En expert på genomförandet av programmet handleder specialisterna under ett år. Därefter kan de själva utbilda nya grupper inom tidigt stöd att möta barnens och familjernas behov.

För mer information om fortbildning för tidigt stöd i Nederländerna, kontakta Ineke Oenema-Mostert c.e.oenema-mostert@rug.nl eller Bieuwe Van der Meulen b.f.van.der.meulen@rug.nl (båda på universitetet i Groningen) eller Sip Jan Pijl s.j.pijl@rug.nl nationell samordnare för European Agency for Development in Special Needs Education.

Initiativ för nya riktlinjer i Danmark ska ge små barn en god utbildning

I december 2005 tillsatte den danska regeringen en kommitté av forskare och sakkunniga med huvuduppgift att förbereda rekommendationer för att förstärka regeringens mål att ge alla barn en bra start i skolan. Kommitténs rapport publicerades i februari 2006.

Ungefär 80 % av alla 1-2 åringar i Danmark har barnomsorg. Ungefär 95 % av 3 - 6 åringarna går i förskolan. För invandrare är siffran för 3-5 åringar 77 % och för andra generationens invandrare 81 %. Nästan alla barn mellan 1 och 6 år får någon form av barnomsorg även om denna inte är obligatorisk.

Regeringens dokument från 2005 om visioner och strategier för "verldens beste Folkeskole" understryker betydelsen av att skapa bättre samordning mellan barnomsorg, skola och fritidsverksamhet.

Regeringen har planerat att avsätta 270 miljoner Euro under perioden 2005-2009 för att förbättra kvaliteten i barnomsorgen. En stor del av budgeten för det första året är öronmärkta för särskilda åtgärder för socialt utsatta barn.

Arbetet i kommittén hade särskilt fokus på socialt utsatta barn. Kommittén fann att fokus på denna grupp och deras kursplaner har stärkts genom införandet av 2004 års läroplan enligt vilken alla mål, metoder och verksamheter som varje enskild enhet för barn i behov av särskilt stöd använder, tydligt måste anges i kursplanen.

Kommittén rekommenderade att barnomsorgen måste ha övergången till skolan som tydligt fokus i sin undervisning och sociala förhållningssätt. De föreslog också att verksamheter bör utvärderas regelbundet för att anpassas till de krav som kursplaner och skola ställer.

Kommittén rekommenderade också att rådgivning bör finnas för barnomsorg och kommuner i fråga om undervisning, kartläggning och utvärdering på lokal nivå samt övergången till skolan. Detta kan förbättra utvärderingar av den dagliga verksamheten i barnomsorgen.

Kommitténs rekommendationer har diskuterats på politisk nivå under våren 2006. Fokus har legat på lärande och undervisning som en integrerad process, i barnomsorg, de första åren av skolan och fritidsverksamheter. Under 2006/2007 kommer förslag till lagändringar kring de rekommendationer man enats om, att läggas fram i Folketinget.

För mer information, kontakta Helle Beknes, Rådgivare på danska utbildningsministeriet helle.beknes@uvm.dk eller Preben Siersbaek siersbaek@uvm.dk nationell samordnare för European Agency for Development in Special Needs Education.

Begrepp för tidigt stöd inom förskolor i Frankrike

I Frankrike är det viktigt att göra en distinktion mellan två olika perspektiv inom ramen för tidigt stöd eller genomförandet av förebyggande åtgärder. Man kan skilja på allmänna insatser och specialiserade insatser, eftersom dessa två typer av insatser skiljer sig i fråga om begrepp, agerande, personal och vilka metoder som används.

Allmänna insatser har till syfte att förhindra framtida svårigheter genom att erbjuda optimala utvecklingsmöjligheter för barnet. Detta innefattar olika psykologiska, sociala och samverkans faktorer som påverkar inlärning och ömsesidigt samspel mellan barnet och dess omgivning.

Specialiserade insatser riktar sig mer mot att förutse behov av specialiserade insatser när särskilda behov har identifierats eller kan förutses eller när det finns svårigheter i den situation barnet befinner sig i.

Dessa olika typer av insatser måste särskiljas samtidigt som man måste vara öppen för att de kan komplettera varandra. En distinktion mellan de olika typerna av insatser gör det möjligt att tydligare identifiera vilka relationer som måste etableras för att möta barnets behov.

Målsättningen för de insatser som görs av personalen på "RASED - Réseaux d'Aides Spécialisées aux Elèves en Difficulté" (Nätverk för specialiserat stöd för barn i svårigheter) är att ge tidigt stöd genom olika metoder med syfte att undvika svårigheter genom att minimera riskfaktorer.

RASED inriktar sig på att förebygga inlärningssvårigheter. Tidigt stöd kräver att man definierar och skapar förutsättningar för att göra skolan mer lyhörd för barnets och dess föräldrars behov. Metoder som tillmötesgår barnets individuella behov bör användas.

Målsättningen med tidiga insatser är att genom förebyggande metoder undvika inlärningssvårigheter för elever, särskilt de mest sårbara. I så stor utsträckning som möjligt bör dessa ske inom ramen för den vanliga verksamheten i skolan och klassrummet, med hänsyn till helheten och komplexiteten i barnets beteende och verksamheten i skolan.

Sådana metoder kräver ett nära samarbete mellan olika yrkesgrupper och lärare i barnets närhet. Situationer av gemensamt arbete skapar gynnsamma förutsättningar för samarbete mellan specialiserad personal och lärare med utgångspunkt i en bredd av professionellt kunnande.

För mer information, kontakta Nel Saumont dpri@inshea.fr, nationell samordnare för European Agency for Development in Special Needs Education, Brigitte Bayet eller Paul Fernandez, på INS-HEA www.inshea.fr (där kommer en sida för tidigt stöd snart att finnas).

Språkstöd i förskolor i Schleswig-Holstein, Tyskland

Enligt lag är alla specialskolor i Schleswig-Holstein skyldiga att arbeta som stödcenter. Det innebär att de är ansvariga inte bara för eleverna i sin egen skola, utan också för de ordinarie skolorna i området. För tio år sedan började man undersöka om man kunde reducera antalet elever i specialskolorna för elever med talsvårigheter, genom tidigt stöd och förebyggande insatser.

Detta startade som ett pilotprojekt i ett distrikt. Speciallärare från specialskolan för tal- och språksvårigheter började arbeta i förskoleklasser i stället för hos de äldre eleverna i specialskolan. Lärarna i förskolan fick utbildning av speciallärarna i tal- och språkstöd och lärde sig att upptäcka om barnen behövde talträning eller språkstöd. På så vis blev stödlärarna mer effektiva och stöd till barn med språksvårigheter kunde ges innan barnet började skolan.

Förutom detta initiativ började alla lärare som arbetade med språkstöd i området arbeta i förskolorna. Specialskolan för tal- och språksvårigheter gav stöd åt elever med grava språksvårigheter som var inkluderade i de vanliga skolorna.

Detta system spred sig till alla distrikt i Schleswig-Holstein och har utvecklats till ett bra sätt för förskolor att arbeta förebyggande med språkstöd. De positiva erfarenheterna av denna form av tidigt stöd och förebyggande arbete har lett till en omorganisering av hela systemet för stöd.

Regeringen har uppmärksammat projektet och ser det som ett viktigt område för lagstiftning under åren 2005 till 2010. Lärare i alla förskolor ska få utbildning i allmänt språkstöd av talpedagoger på enheter för stöd. Dessutom ska barn i förskolan som behöver stöd i tyska som andraspråk få intensivundervisning, som kallas "SPRINT", antingen i eller vid sidan av förskolan, innan de börjar skolan. Steg för steg ska detta stöd också ges till barn i språksvaga miljöer.

För mer information om arbetet i Schleswig-Holstein, kontakta Anette Hausotter a.hausotter@t-online.de nationell samordnare för European Agency for Development in Special Needs Education.

Europarådet understryker betydelsen av tidigt stöd för barn med autism

År 2004 tillsatte Europarådet en expertkommitté om undervisning och inkludering av barn med autism. Detta organ har arbetat i nära samarbete med Autism-Europe med den större frågan om skydd av mänskliga rättigheter i organisationens 46 medlemsländer.

Med Kari Steindal från Norge som ordförande har kommittén arbetat med utbyte av information om definitionen av autism och relaterad statistik. Den är också ansvarig för att analysera det stöd som

av utbildningsbehov. Aktuell forskning visar att tidigt stöd är viktigt för barn med funktionshinder inom autismspektrumet, särskilt när det gäller grava kommunikationssvårigheter.

Vidare har Europarådet antagit en handlingsplan (5 April 2006) för att främja rättigheter och fullt deltagande av personer med funktionshinder i samhället, som täcker perioden 2006 till 2015 (Rec. (2006)5). Handlingsplanen som anger ramarna för en uppsättning paneuropeiska riktlinjer för handikappfrågor, riktar sig både till medlemsländerna och mot Europarådet i sig själv och täcker olika aspekter av vardagslivet för personer med funktionshinder. I fråga om sjukvård anger den att staterna måste uppmärksamma behovet av tidigt stöd och effektiva metoder för att upptäcka, diagnostisera och behandla funktionshinder i tidig ålder. Vad gäller rehabilitering ger handlingsplanen staterna uppgiften att erbjuda kvalitativt tidigt stöd vid födseln med ett mångprofessionellt förhållningssätt. Man understryker också betydelsen av råd och stöd till föräldrar.

Slutsatser och rekommendationer från Expertkommittén om utbildning och integration av barn med autism kommer i slutet av 2006.

Källa – Europarådet

erbjuds de berörda barnen, särskilt inom utbildningssystemet, samt att lyfta fram goda exempel. För närvarande arbetar man med att ta fram rekommendationer till regeringar med syfte att stärka utbildning och inkludering av barn med svårigheter inom autismspektrum (ASD) i Europa.

Alla medlemsländer fick svara på en enkät om vilka tjänster de erbjuder, särskilt om upptäckt och diagnos av autism. Svaren håller för närvarande på att analyseras. I detta stadium uppfattar de flesta av de tjugo deltagande länderna (Japan deltar som observatör) att autism är ett spektrum av funktionshinder som erkänns som en specifik kategori av behov, även om detta erkännande i vissa fall har skett nyligen. Alla länder uppfattar att autism ofta diagnostiseras för sent. Tidigare diagnoser är möjliga, och bedömningar av diagnoser måste kompletteras med individuella kartläggningar

För mer information, kontakta Muriel Grimmeissen, sekreterare i kommittén
www.coe.int/soc-sp

Rapport från aktuella konferenser om tidigt stöd

Under 2005 hölls tre stora konferenser om tidigt stöd, i Tjeckien, Storbritannien och Portugal. I var och en av dessa konferenser deltog representanter för det projekt om tidigt stöd som European Agency for Development in Special Needs Education genomfört. Yrkesverksamma inom området från en rad europeiska och utomeuropeiska länder fick här möjlighet att diskutera sitt arbete.

Prag, Tjeckien, maj 2005

I maj 2005 anordnades en konferens i Prag på temat tidigt stöd med särskilt fokus på små barn. Alena Sterbova, vice-utbildningsminister i Tjeckien öppnade konferensen och lyfte fram betydelsen av detta område i sitt eget land.

I två dagar presenterade och utbytte forskare och yrkesverksamma från olika europeiska länder och verksamhetsfält information om förebyggande verksamheter med fokus på små barn. Frågan om det viktiga men känsliga samarbetet mellan föräldrar och personal kom upp under hela konferensen med referens till de exempel som presenterades från Tjeckien. Konferensen gav möjligheter för tjeckiska föräldrar att uttrycka sina synpunkter, erfarenheter och behov för yrkesverksamma inom området.

För mer information, kontakta organisatörerna för konferensen, Zuzana Kaprova, Tjeckiens styrelseledamot i European Agency for Development in Special Needs Education kaprovaz@msmt.cz och Alain Bony alain.bony@wanadoo.fr

Birmingham, Storbritannien, november 2005

"The European Early Childhood Intervention conference", som anordnades av "the Sunfield Professional Development Centre", hölls i Birmingham den 28 och 29 november 2005. Under de senaste åren har det tagits ett antal initiativ inom området tidigt stöd i Storbritannien. Syftet med denna konferens var att öppna för en dialog mellan forskare och yrkesverksamma inom tidigt stöd i Storbritannien och kollegor i de europeiska länderna.

Konferensen hade stöd av regeringen genom "Department for Education and Skills" och ledande välgörenhetsorganisationer i Storbritannien som är angelägna om att tidigt stöd ska stärkas (till exempel MENCAP, SCOPE, RNIB, Mental Health Foundation). Över 500 delegater från Storbritannien och hela Europa deltog i konferensen, däribland representanter för projektet om tidigt stöd som bedrivits av European Agency for Development in Special Needs Education.

Konferensen öppnades av barn- och ungdomsministern, Maria Eagle. Huvudanföranden gavs av Michael Guralnick, ordförande i "the International Society on Early Intervention", Patricia Champion, från "the Christchurch Early Intervention Centre", Nya Zeeland och Philippa Russell, som är "Disability Rights Commissioner" i Storbritannien. Många av seminarierna hölls av representanter från "Eurlyaid – the European Association on Early Intervention". Frågor som togs upp i dessa seminarier var fattigdom, utveckling av tjänster,

specifika system i olika eu-länder och goda exempel. Under konferensen lanserades en ny bok, 'Early Childhood Intervention; International Perspectives, National Initiatives, and Regional Practice' med Barry Carpenter och Jo Egerton som redaktörer. Boken belyser viktiga teman som togs upp på konferensen och ger en överblick över situationen i Storbritannien, Europa och internationellt om de trender som finns inom den förändrade målgruppen för tidigt stöd.

Michael Guralnick gav en föreläsning som sammanfattade konferensen och diskuterade den aktuella utvecklingen för tidigt stöd. Ytterligare information om hans och andras föreläsningar finns på konferensens webbplats: <http://www.sunfield-school.org.uk/eci/conference.htm>

För mer information, kontakta Barry Carpenter, Vd för Sunfield barryc@sunfield.worcs.sch.uk

Lissabon, Portugal, december 2005

En konferens om tidigt stöd anordnades av DGIDC (General Direction for Innovation and Curriculum Development) på portugisiska utbildningsdepartementet i samarbete med "Lisbon CERCI" med stöd av European Agency for Development in Special Needs Education. Konferensen hölls i Lissabon den 5 - 6 december 2005.

Syftet med konferensen var att kartlägga de viktigaste frågorna och den aktuella situationen för tidigt stöd i EU's medlemsländer samt att diskutera den roll forskning och utbildning har i utvecklingen av ett tidigt stöd av god kvalitet. Ett ytterligare syfte var att presentera den rapport om tidigt stöd som European Agency for Development in Special Needs Education har sammanställt.

I två dagar behandlade sakkunniga från Portugal och andra länder frågor inom området, med 500 deltagare som åhörare. Representanter för den portugisiska regeringen och generaldirektören för DGIDC lyfte fram betydelsen av denna konferens för utvecklingen av tidigt stöd i Portugal.

För mer information, kontakta Filomena Pereira, Portugals styrelseledamot i European Agency for Development in Special Needs Education [filomena.pereira@dgidc.min-edu.pt](mailto:pereira@dgidc.min-edu.pt)

The Transatlantic Consortium on Early Childhood Intervention

Projektet "Transatlantic Consortium on Early Childhood Intervention" (2001-2005) har uppmärksammats av EU kommissionen som en av de bästa verksamheterna inom programmet "EU-USA Co-operation Programme in Higher Education and Vocational Training". Tre amerikanska och fem europeiska universitet deltog i projektet: www.transatlanticconsortium.org

Projektet hade fyra huvudmål:
- att utöka och stärka riktlinjer, verksamheter och forskning om stöd för små barn med funktionshinder och deras familjer i de deltagande länderna;

- att bidra till att förbereda yrkesverksamma inom området för ledarskap genom tvärkulturell utbildning;

- att etablera en funktion för kontinuerligt transatlantiskt utbyte av information och främja gemensam forskning, med teknologisk interaktion och studiebesök;

- att etablera en grund för utvecklandet av ett vidare långsiktigt samarbete, däribland etablerandet av en gemensam högskoleutbildning.

Huvudresultaten av projektet ligger i linje med dessa mål. Ett konsortium av universitet i EU och USA etablerades, och tillhandahöll information till dagens och morgondagens ledare inom tidigt stöd för utveckling och stärkande av riktlinjer och verksamheter. Förberedelser för ett långsiktigt samarbete har tagit form av multilaterala överenskommelser på beslutsfattande nivå.

Sammanlagt 65 yrkesverksamma och forskare erbjöds utbildning med hjälp av ny teknik och utbyten av erfarenheter. Sammanlagt 104 studerande kunde få platser inom konsortiet. Dessutom har en internationell kursplan utvecklats för att användas av de deltagande universiteten med syfte att identifiera och bygga vidare på nationella och internationella perspektiv och förståelsen av små barn och tidigt stöd.

I ett globalt perspektiv, med en ökad rörlighet hos befolkningen, har tidigt stöd som är anpassat till behoven och resurserna hos varje enskilt barn och familj, långsiktig humanitär och ekonomisk nytta. Att föra in mer internationella investeringar i tidigt stöd och utbilda personal kompetenta till att arbeta i ett mångkulturellt

samhälle är nödvändigt. Detta kommer att säkerställa att projektets resultat kommer att berika verksamheter i EU och i USA och även kan användas i andra länder och kulturer.

För mer information om Transatlantic Consortium, kontakta Franz Peterander, Professor på universitetet i München, peterander@lrz.uni-muenchen.de

Information om Euronews

Publicerad av: The European Agency for Development in Special Needs Education

European Agency for Development in Special Needs Education stöds av utbildningsministerierna i de deltagande länderna. Dessa är EU's medlemsländer, samt Island, Norge och Schweiz. Malta, Slovenien och Slovakien deltar som observatörer. The Agency stöds också av Europeiska Unionens institutioner.

De enskilda uppfattningar som uttrycks i detta nyhetsbrev företräder inte nödvändigtvis The Agency's eller medlemsländernas officiella ståndpunkter.

Utdrag från detta nyhetsbrev är tillåtna under förutsättning att en tydlig källa anges. Nyhetsbrevet finns i ett fullt tillgängligt elektroniskt format och på andra språk. Den elektroniska versionen finns på the Agency's webbplats: www.european-agency.org

För ytterligare exemplar av nyhetsbrevet eller annan information om the Agency's arbete kontakta Lena

Thorsson, organisationens nationella samordnare i Sverige, lena.thorsson@sit.se eller Per Gunvall, Sveriges representant i organisationens styrelse per.gunvall@sit.se

Sekretariat:

Østre Stationsvej 33
DK - 5000 Odense C, Danmark
Tel: +45 64 41 00 20
Fax: +45 64 41 23 03
sekretariat@european-agency.org

Brysselkontor:

3, Avenue Palmerston
B- 1000 Bryssel, Belgien
Tel: +32 2 280 33 59
brussels.office@european-agency.org

Webb: www.european-agency.org

Redaktion:

Amanda Watkins, Ole Lissabeck-Nielsen, Cor Meijer

Svensk översättning:

Sigrid Färdeman sigrid.fardeman@sit.se

Grafisk produktion:

Cadenza 3D - www.cadenza-3d.co.uk

Tryckt av: Halstan & Co. Ltd. www.halstan.co.uk

Euronews finns på följande språk:

Franska	Grekiska	Litauiska
Svenska	Danska	Holländska/
Flamländska	Norska	Tjeckiska
Engelska	Isländska	Polska
Tyska	Estniska	Italienska
Portugisiska	Ungerska	Finska
Lettiska	Spanska	

ISSN: 1560-2370

Sommar 2006

Detta nyhetsbrev har publicerats med stöd av EU kommissionens Generaldirektorat för Utbildning, Kultur och Mångspråkighet: http://europa.eu.int/comm/dgs/education_culture/index_en.htm